

„Uczeń zdolny- kto to taki?” część II

27.04.2020

W pierwszej części artykułu „Uczeń zdolny - kto to taki?” nakreśliłam zarys sylwetki ucznia zdolnego i wskazałam na pewne jego cechy.

W tej części chcę skupić się na szerszej charakterystyce z uwzględnieniem funkcjonowania intelektualnego, sfery społecznej oraz osobowościowej.

Chociaż uczeń zdolny najczęściej jest rozpoznawany na etapie szkoły podstawowej, to już znacznie wcześniej prezentuje swoją wyjątkowość. **W wieku przedszkolnym dziecko zdolne** cechuje duża ciekawość poznawcza i dociekliwość, która wiąże się zadawaniem nieskończonej ilości pytań, chęcią poznania jak działają różne rzeczy. Posiada łatwość zapamiętywania różnych informacji i odtwarzania ich, przez co szybko uczy się. Ma też łatwość kojarzenia różnych faktów, tworzenia skojarzeń, dostrzegania relacji, klasyfikowania oraz uogólniania, czym często zaskakuje dorosłych. Potrafi wnikliwie obserwować oraz długo utrzymywać uwagę na interesujących je zagadnieniach więc wytrwale pochłania ciekawe dla niego informacje. Generalnie dziecko prezentuje umiejętności poznawcze wykraczające poza normy typowe dla jego wieku metrykalnego. Pod względem zachowania dziecko zdolne może wyróżniać się silną motywacją i zapałem do uczenia się nowych rzeczy, stąd nie podejmuje typowych dla wieku zabaw i aktywności jakie prezentują rówieśnicy. Często wykazuje zdolności przywódcze we wczesnym wieku, wytrwałość w dążeniu do realizowania tego, co go interesuje, postawę twórczą, wrażliwość emocjonalną. Typowe jest także preferowanie kontaktów z dorosłymi i starszymi od siebie dziećmi.

Na etapie szkoły, pod względem intelektu uczniowie zdolni odznaczają się łatwością rozumienia złożonych oraz skomplikowanych treści, zdolnością logicznego i abstrakcyjnego myślenia, dużym zakresem uwagi, wnikliwością obserwacji, trafnością formułowanych sugestii, ocen i sądów, szybkim tempem pracy oraz pojemną długotrwałą pamięcią. Natomiast **pod względem charakteru** uczniowie zdolni wyróżniają się poczuciem obowiązku i pracowitością, poczuciem humoru, silną motywacją i zapałem do nauki interesujących ich treści, wewnętrznym zdyscyplinowaniem, determinacją, ambicją oraz uporem w dążeniu do osiągnięcia postawionego celu, wytrwałością intelektualną. Cechuje ich również perfekcjonizm, rezygnacja z przyjemnych propozycji na rzecz obowiązku, zgoda na wykonywanie zadań, które nie przynoszą od razu oczekiwanych wyników czy też wymiernych rezultatów w postaci gratyfikacji. Mają też skłonność do przeceniania swojej wiedzy i odznaczają się dużą wrażliwością emocjonalną.

Człowiek optymalnie funkcjonuje jeśli obecna jest harmonia między rozwojem w sferze intelektu, emocji i relacji z innymi. W I części artykułu podałam, że rozwój intelektualny uczniów zdolnych kształtuje się na poziomie wyższym niż przeciętny lub wysokim. Niestety zazwyczaj funkcjonowanie emocjonalno-społeczne uczniów zdolnych nie kształtuje się na analogicznym poziomie. **Rozbieżność pomiędzy poziomem rozwoju intelektualnego i emocjonalno-społecznego** czyli brak zrównoważonego rozwoju pociąga za sobą u uczniów zdolnych tendencję do izolowania się, nadmierną koncentrację na sobie, dążenie do absorbowania całej uwagi nauczyciela, kwestionowanie zdania nauczyciela,

wyklócanie się z nim, upór - te postawy odbierane są jako zarozumiałość, okazywanie lekceważenia rówieśnikom i nauczycielom. Obecne są u nich kłopoty w przechodzeniu od wiedzy do umiejętności, demonstrowanie wiedzy encyklopedycznej i braki w wiedzy praktycznej, czasem mniejsza sprawność fizyczna, brak wytrwałości w wykonywaniu zadań rutynowych. Prezentują wysokie wymagania względem innych przy jednoczesnej dużej potrzebie akceptacji ze strony rodziców, nauczycieli i rówieśników. Mogą ujawnić się różne problemy psychologiczne: chwiejność emocjonalna, nieśmiałość, nadpobudliwość, zachowania agresywne czy lękowe, często perfekcjonizm i problemy w radzeniu sobie z porażką oraz trudnymi emocjami.

Drodzy Rodzice możecie troszczyć się o harmonię we wszystkich sferach rozwoju swojego zdolnego dziecka poprzez:

- jego akceptację i zaspokajanie potrzeb rozwojowych i emocjonalnych,
- umożliwienie relacji z grupą o podobnych zainteresowaniach czy zdolnościach- ze względu na pandemię może mieć to formę kontaktu on-line, na forach, czatach itd.,
- wspieranie rozwoju umysłowego i zainteresowań- istotny jest wspólny czas z dzieckiem na rozmowy, ciekawe aktywności, zabawy, hobby, uczenie się poprzez doświadczanie. Ważne jest umożliwienie uczestnictwa w dodatkowych zajęciach ale bez nadmiaru, który obciąża a nie wspiera, Rodzicu pamiętaj: nuda i „nicnierobienie” też są potrzebne,
- unikanie stawiania nierealnych celów i zawyżonych oczekiwań, które są nieadekwatne do możliwości dziecka,
- dbanie o relacje z rówieśnikami (aktualnie też w formie kontaktu on-line czy telefonicznego) - co powoduje rozwijanie umiejętności funkcjonowania i porozumiewania się w grupie, ale również zrozumienia dla słabszych możliwości innych uczniów oraz kształtowanie postawy pomocy,
- budowanie świadomości własnych możliwości, ale również ograniczeń – istotne jest przekazywanie dziecku, że niepowodzenie i porażka też uczą,
- uczenie dziecka radzenia sobie z własnymi reakcjami emocjonalnymi- rozwijanie umiejętności radzenia sobie z frustracją i stresem, bezpieczne osvajanie z porażką,
- pielęgnowanie ciekawości dziecka, podążanie za nią, dostarczanie bodźców, nowych sytuacji do poznawania otoczenia, interesujących dziecko zagadnień, pozwalanie na zadawanie pytań i dbanie aby umiejętność ta nie zanikała z wiekiem,
- dostrzeganie oraz chwalenie za prace i pomysły dziecka.

Poniżej zamieszczam **drugą część ćwiczeń rozwijających twórcze myślenie** do wykonania w domu samodzielnie lub razem z rodziną.

Pamiętajmy, że zdolność do twórczego myślenia nie jest jedynie cechą wyjątkowych jednostek, ale naturalną zdolnością wszystkich ludzi. Twórcze myślenie można i warto rozwijać.

*„Era ludzi inteligentnych ma się ku końcowi.
Nadchodzi era ludzi twórczych.” E.Raudsepp*

ĆWICZENIA ROZWIJAJĄCE TWÓRCZE MYŚLENIE

CZĘŚĆ II

1. Ćwiczenie „Co to jest?”

Przed rozpoczęciem ćwiczenia należy wyszukać ciekawie brzmiące, rzadkie pojęcia. Następnie osoba pyta, co one oznaczają i prosi o ich zdefiniowanie lub — w przypadku gdy ktoś nie wie — wymyślenie definicji na nowo.

Podpowiedź z przykładem pojęć:

Pojęciami tymi mogą być: kapkan, oleat, rubrycela, merceryzacja, kupaż, rysak.

Wyjaśnienie pojęć:

Kapkan — z języka tureckiego: pułapka z przynętą na wilki, lisy i kuny.

Oleat — z łac.: zwilżony oliwą, przezroczysty, natłuszczony papier z wykresem części jakiegoś rysunku, zawierający pewne szczegóły, odczytywany po przyłożeniu go do zasadniczego rysunku lub mapy.

Rubrycela — kalendarz kościelny zawierający porządek odprawiania nabożeństw na poszczególne dni.

Merceryzacja — działanie roztworem ługu sodowego na włókna lub tkaniny bawełniane w celu nadania im pięknego jedwabnego połysku, trwałości i miękkości (od nazwiska angielskiego chemika Mercera).

Kupaż — franc. coupage, w winiarstwie: mieszanie różnych gatunków win w celu otrzymania produkcji o pożądanym walorach.

Rysak — szybko biegnący koń.

2. Ćwiczenie „Co byś zrobił słodszy?”

Osoba wymyśla odpowiedź na pytania, kolejna osoba nie może powtórzyć wcześniejszego pomysłu.

- Co byś zrobił słodszy? Większy? Mniejszy? Bardziej gorzkim?
- Co byś przybliżył? A co byś oddalił?
- Co byś zrobił bardziej zielonym? Żółtym? Czerwonym?
- Co byś zrobił bardziej sztywnym? Elastycznym?

3. Ćwiczenie „Właśnie odkryłeś...”

Czas na zabawę w odkrywcę, który musi zmierzyć się z problemem w funkcjonowaniu swojego dzieła. Osoba musi wymyślić jak najwięcej możliwych oraz użytecznych zastosowań wynalazku.

- Właśnie odkryłeś nową substancję, która ma zdolność sklejaną wszystkiego, ale tylko przez 24 godziny. Jakie dostrzegasz możliwe, użyteczne zastosowania tego kleju?
- Właśnie odkryłeś barwnik, który barwi wszystko na ciemny granat. Kolor jednak znika po trzech dniach. Jakie może mieć użyteczne zastosowania Twoje odkrycie?
- Właśnie wynalazłeś nowy zapach, który przypomina jednocześnie zapach świeżo ściętej trawy i smażonego boczku. Jakie dostrzegasz możliwe, użyteczne zastosowania tego wynalazku?
- Właśnie wynalazłeś nowy gwizdek, który brzmi bardzo przenikliwie, ale też bardzo cicho. Jakie dostrzegasz użyteczne zastosowania tego gwizdka?

4. Ćwiczenie „Elaboracja”

Elaboracja oznacza jedną z ważnych zdolności myślenia twórczego - staranność dopełnienia lub też dokładność opracowania szczegółów. Chodzi o zdolność do uważnego, szczegółowego, ekspresyjnego kończenia zadań otwartych.

Zadanie może mieć dwa warianty:

1. Indywidualny — w pięciu kolejnych krokach rozwijamy pierwsze proste zdanie, aż uzyskamy rozbudowaną, bogatą i — być może — oryginalną wypowiedź.

Na przykład:

- Jerzy zamknął drzwi.
- Jerzy zamknął drzwi magazynu.
- Jerzy zamknął drzwi magazynu, w którym gromadzi się stare płyty gramofonowe.
- Jerzy zamknął drzwi magazynu, w którym gromadzi się stare płyty gramofonowe, wycofane już dawno z rynku.
- Jerzy zamknął drzwi magazynu, w którym gromadzi się stare płyty gramofonowe, wycofane już dawno z rynku, bo były na nich nagrania przemówień.

2. Grupowy — rozdajemy karki papieru osobom. Każdy pisze na niej pod numerem pierwszym proste zdanie złożone z podmiotu i orzeczenia, po czym oddaje kartkę osobie siedzącej obok. Ta zaś ma napisać jedno zdanie rozwijające poprzednie i przekazać kartkę następnej osobie i tak dalej, aż uzyskamy rozbudowaną wypowiedź.

Ćwiczenie to możemy również przeprowadzić ustnie.

5. Ćwiczenie „Co można ulepszyć?”

Wiele wynalazków wymaga ulepszeń, tak żeby ludzie w różnym wieku, o różnym poziomie kondycji fizycznej i zdolnościach mogli się nimi lepiej posługiwać. Osoby podają nowe i użyteczne pomysły, nie powtarzając tych samych.

- Co można zmienić lub ulepszyć w zwykłym rowerze, żeby był bardziej przyjazny i wygodniejszy w użyciu dla starszych ludzi?
- Co można zmienić lub ulepszyć w samochodzie, żeby był bardziej przyjazny dla kobiet?
- Co można zmienić lub ulepszyć w pilocie telewizyjnym, żeby był łatwiejszy w obsłudze dla dzieci?
- Co można zmienić lub ulepszyć w pieczeniu ciasta, żeby czynność ta była bardziej przyjazna dla mężczyzn?
- Co można zmienić lub ulepszyć w cyfrowym aparacie fotograficznym, żeby był wygodniejszy w użyciu dla starszych ludzi?
- Co można zmienić lub ulepszyć w odprawie lotniskowej, żeby była wygodniejsza dla wszystkich?
- Co można zmienić lub ulepszyć w wysyłaniu e-maila, żeby było to prostsze i szybsze?
- Co można zmienić lub ulepszyć w myszce komputerowej, żeby była wygodniejsza w użyciu?

Źródło: ćwiczenia pochodzą z książki „ Trening kreatywności. Podręcznik dla pedagogów, psychologów i trenerów grupowych” autorstwa Krzysztofa J. Szmidta

przygotowała: Karolina Zając-Feledyn psycholog, doradca zawodowy